

บทความวิจัย

เรื่องอุดมการณ์และแนวคิดขบวนการนิยมเวียดนาม

โดย

นายภัทรพงษ์ เทพพิทักษ์

รหัสนักศึกษา 05580735

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอเชียศึกษา

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยสกลนคร

ชื่อบทความวิจัย	อุดมการณ์และแนวคิดขบวนการเวียดนามห์
ผู้เขียน	นายภัทรพงษ์ เทพพิทักษ์
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ดร.พิภู บุชปก
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์มหาพิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องอุดมการณ์และแนวคิดขบวนการเวียดนามห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเกิดขึ้นของขบวนการ และอุดมการณ์และแนวคิดของขบวนการเวียดนามห์ในการสร้างฐานมวลชนชาวเวียดนาม โดยมีวิธีศึกษาด้วยวิธีรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มขบวนการเวียดนามห์เกิดขึ้นภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอย่างเป็นทางการ เป็นความลับ ซึ่งประสบความสำเร็จในการสร้างฐานมวลชน สามารถดึงดูดร่วมของประชาชนเวียดนามเอาไว้ได้ กล่าวคือ การใช้อุดมการณ์ความรักชาติและความต้องการเอกราชที่ฝังรากลึกของคนเวียดนามมาตั้งแต่อดีต ส่งผลได้จากเหตุการณ์การปฏิวัติอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งในความสำเร็จของขบวนการเวียดนามห์นั้นมีหลากหลายรูปแบบได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ โดยจัดทำในระดับชาติและระดับท้องถิ่น มีเนื้อหาที่อ่านง่ายไม่ซับซ้อนทางความคิด เหมาะสำหรับชาวเวียดนามในขณะนั้น เนื่องจากชาวเวียดนามส่วนมากในขณะนั้นไม่รู้หนังสือ นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสารแล้ว ขบวนการเวียดนามห์ยังชวนเชื่อผ่านงานประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม โดยมีนัยะในการปลุกจิตสำนึกความรักชาติ ส่วนด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น การใช้บทกวีพื้นบ้าน หรือบทเพลงที่มีเนื้อหาต่อต้านผู้รุกรานชาวต่างชาติ

คำสำคัญ : ขบวนการเวียดนามห์, โฮจิมินห์, เวียดนาม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่องอุดมการณ์และแนวคิดขบวนการเวียดมินท์ เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากการกรุณาอย่างสูงจาก อ.ดร.พิภู บุซบก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบคุณครอบครัว และเพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ภัทรพงษ์ เทพพิทักษ์

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
อุดมการณ์และขบวนการแนวคิดเวียดนามท์	1
บรรณานุกรม.....	15

อุดมการณ์และแนวคิดขบวนการเวียดนามห์

บทนำ

ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามาในเวียดนามในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์และทำการค้า แต่ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ฝรั่งเศสเริ่มเข้ามามีบทบาทในเวียดนามมากขึ้น เช่น การตั้งองค์กรเพื่อการปกป้องกิจการของมิชชันนารี ซึ่งเวียดนามก็มองว่าเป็นการเข้ามาคุกคามทางการเมือง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งต่างๆ ประมาณ ค.ศ. 1884 นโยบายของฝรั่งเศสกลับเปลี่ยนไปเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ ในช่วงแรกดำเนินนโยบายเพียงแค่ทำการค้ากับเผยแผ่ศาสนาเท่านั้น แต่ภายหลังฝรั่งเศสเริ่มมีนโยบายยึดครองดินแดนของเวียดนาม จนนำไปสู่การสถาปนาอินโดจีนของฝรั่งเศสขึ้น (ทวิศักดิ์ กันโยไซ ,2561)

อินโดจีนของฝรั่งเศส คือ พื้นที่บริเวณเวียดนามในปัจจุบัน รวมถึงประเทศกัมพูชา ต่อมาใน ค.ศ. 1893 จึงได้รวมประเทศลาวเข้ามา ฝรั่งเศสมองว่าพื้นที่อินโดจีนมีความสำคัญอย่างมากต่อฝรั่งเศส ที่เด่นชัดคือ ในด้านของเศรษฐกิจ จุดร่วมของพื้นที่ที่กล่าวมา คือ แม่น้ำโขง ฝรั่งเศสพยายามใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแม่น้ำโขงและใช้แม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาติสำหรับอาณาเขตของตน

นโยบายที่ฝรั่งเศสเข้ามาดำเนินการในเวียดนามแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายทางเศรษฐกิจ ฝรั่งเศสพยายามทำให้เวียดนามเป็นแหล่งผลิตและระบายการค้าของฝรั่งเศส ข้าวคือสินค้าที่ฝรั่งเศสให้ความสนใจ และพยายามผลักดันให้เวียดนามกลายเป็นผู้ส่งออกข้าวรายสำคัญของโลก ฝรั่งเศสเข้ามาวางระบบชลประทานขนาดใหญ่และจัดระบบการถือครองที่ดินใหม่ กลายเป็นเอกชนเป็นผู้ครอบครองที่ดินส่วนมาก 2) นโยบายทางการศึกษา ฝรั่งเศสได้ทำการยกเลิกการศึกษาตามแบบจารีตอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเฉพาะภาษาฮั่น (Hán tự) ซึ่งเป็นภาษาเวียดนามที่เขียนด้วยตัวอักษรจีน และแนวความเชื่อแบบขงจื้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลัง ค.ศ. 1919 ที่ฝรั่งเศสยกเลิกการสอบราชการแบบเดิม ที่มุ่งเน้นสอบเกี่ยวกับคำสั่งสอนของขงจื้อและมุ่งเน้นความสามารถทางวรรณคดีและการแต่งโคลงกลอน จึงทำให้อักษรฮั่นเสื่อมความนิยมและหายไป ฝรั่งเศสแทนที่การศึกษาแบบเดิมด้วยการสร้างทรัพยากรความรู้ในแบบที่ฝรั่งเศสต้องการ เช่น การสอนวิชาประวัติศาสตร์และอารยธรรมของฝรั่งเศส โดยใช้ภาษาฝรั่งเศสและภาษากว๋องหรือ ซึ่งเป็นภาษาเวียดนามอักษรโรมันที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และ 3) นโยบายทางระบอบการปกครอง ฝรั่งเศสแบ่งเวียดนามเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เวียดนามใต้ (โคชินไชนา) ประกอบด้วยพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ และส่วนที่เป็นเขตภายใต้อารักขาของฝรั่งเศส ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารและเป็นศูนย์กลางทางการปกครอง ได้แก่ เวียดนามตอนเหนือ (ตังเกี๋ย) เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะแร่ธาตุ และเวียดนามตอนกลาง (อันนัม) พื้นที่แนวแคบทอดยาวระหว่างเทือกเขาที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นภูเขา

ในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวเวียดนามได้ร่วมกันจัดตั้งขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนามห์ หรือสันนิบาตเพื่อเอกราชเวียดนามขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1941 โดยมีนายโฮจิมินห์ เป็นผู้นำต่อต้านฝรั่งเศส นายโฮจิมินห์ เป็น ปัญญาชนชาวเวียดนามที่เรียนรู้ลัทธิคอมมิวนิสต์ในจีน ซึ่ง

โฮจิมินห์เคยเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในจีน เมื่อครั้งที่ได้กลับมาที่เวียดนาม โฮจิมินห์จึงสร้าง ขบวนการต่อต้านขึ้นมาเพราะไม่ต้องการเห็นการถูกกดขี่เกิดขึ้นในเวียดนาม (อเนกชัย เรื่องรัตนากร, 2561)

โฮจิมินห์ใช้วิธีการเข้าถึงบุคคล โดยเข้าถึงตัวชาวบ้านระดับล่าง ด้วยการทำตัวกลมกลืนผูก มิตรไปกับชาวบ้าน ได้พูดคุยและทำความเข้าใจกันอย่างง่าย ๆ และเพิ่มจำนวนสมาชิกขึ้นเรื่อยๆ ด้วยการบอกแบบปากต่อปาก เพราะชาวเวียดนามในขณะนั้นยังไม่มีการศึกษา และส่วนใหญ่ฐานะยากจน จากงานวิจัยของ Le Hou Phuoc (1992) เรื่อง “นักโทษในช่วงที่เกิดการต่อต้านฝรั่งเศส” พบว่าใน สังคมได้แบ่งกลุ่มคนเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัญญาชน ขนชั้นกรรมมาชีพ และนักโทษที่ฝรั่งเศสกักขังไว้ หลังจากพ้นโทษพวกเขาเหล่านั้นกลายเป็นผู้นำที่สำคัญในการเผยแพร่อุดมการณ์ทางความคิดของ พรรค สร้างนโยบายการสร้างฐานทัพท้องถิ่น และแนวหลังร่วมทั่วประเทศ ตลอดจนสร้างกองกำลัง ปฏิบัติการในแต่ละท้องถิ่นขึ้นมา เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำสงครามประชาชนและป้องกันการ แบ่งแยกผู้คนออกจากกันของฝ่ายฝรั่งเศส

ขบวนการเวียดนามที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการต่อสู้ต่างๆ เช่น ในช่วงที่ญี่ปุ่นเข้ามายึด ครองประเทศต่างๆ เพราะฝรั่งเศสมีอำนาจน้อยลงเป็นผลมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 เวียดนามได้ แยกตัวเป็นอิสระและขบวนการเวียดนามก็ได้ร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรในการต่อต้านญี่ปุ่น และเมื่อ ญี่ปุ่นแพ้สงคราม โฮจิมินห์จึงจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1945

ฝรั่งเศสพยายามจะกลับเข้ามามีบทบาทอีกครั้งในอินโดจีน และประกาศว่าฝรั่งเศสได้ให้การ รับรองสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามดังกล่าวในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสหพันธ์อินโดจีนของ ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นผลให้ขบวนการเวียดนามไม่พอใจ

ใน ค.ศ. 1954 เวียดนามสามารถเอาชนะฝรั่งเศสได้ในสงครามที่เดียนเบียนฟู สงครามนี้เริ่ม ขึ้นปลาย ค.ศ. 1946 ใช้เวลาถึง 8 ปีเป็นสงครามที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมาก เพราะกองกำลังและ ยุทธวิธีของฝรั่งเศสถูกมองว่าเหนือกว่าของกลุ่มเวียดนาม แต่สามารถเอาชนะได้ เนื่องจาก ความรู้ในจุดยุทธศาสตร์ทางธรรมชาติของกลุ่มเวียดนามและความประมาทของฝรั่งเศสที่มองว่าเวียดนามไม่มีศักยภาพมากพอ

สงครามดังกล่าวนำไปสู่การทำข้อตกลงเจนีวาในสนธิสัญญาาระบุให้มีการแบ่งเวียดนามเป็น 2 ส่วนได้แก่ เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ โดยแบ่งกันที่เส้นละติจูดที่ 17 เป็นการแบ่งแบบชั่วคราว โดยให้มีการจัดประชามติเกิดขึ้นภายหลังสนธิสัญญาเกิดขึ้น 2 ปี คือ ค.ศ. 1956 แต่การดำเนินการ ดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากเวียดนามใต้ไม่ยินยอมโดยอ้างว่ามีกองกำลังของเวียดนามเหนือ เข้ามาภายในเวียดนามใต้ ในระหว่างสนธิสัญญา เวียดนามใต้ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา เปลี่ยนระบอบการปกครองจากกษัตริย์เป็นระบบสาธารณรัฐ ส่งผลให้เวียดนามเหนือพยายามใช้กล ยุทธ์ให้การสร้างเครือข่ายในเวียดนามใต้ ทำให้เกิดความไม่มั่นคงเกิดขึ้นในตัวรัฐบาลเวียดนามใต้

แม้ว่าจะมีการเจรจาสันติภาพเกิดขึ้นแต่ก็ไม่สามารถยุติความรุนแรงได้ในทุกพื้นที่ ถัดมา ในช่วงต้น ค.ศ. 1975 ฝ่ายเวียดนามเหนือพยายามโจมตีอีกครั้งและสามารถทำการยึดเวียดนามใต้ได้ ในที่สุดในวันที่ 30 เมษายน ปีเดียวกันและทำการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ โดยใช้ชื่อว่า “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” (ธนันท์ บุนวรรณา, 2556: 33-81)

จากการศึกษาประวัติศาสตร์เวียดนาม ผู้วิจัยพบว่าขบวนการชาตินิยมที่เกิดขึ้นในเวียดนาม นั้นค่อนข้างประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะความต้องการอิสรภาพในการปกครองตนเองของ ชาวเวียดนามและความเข้มแข็งของขบวนการ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในเรื่องแนวคิดของ ขบวนการเวียดนามห์และวิธีการเข้าถึงบุคคลต่างๆ ในแต่ละชนชั้นของสังคม อีกทั้งประกอบกับการที่ ผู้วิจัยขบวนการต่างๆ ของเวียดนามหลายๆ คนยังไม่ได้ทำการศึกษาในเรื่องดังกล่าว อาทิ งานของเชิด เกียรติ อุตถากร ที่ศึกษาเกี่ยวกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม โดยเชิดเกียรติมุ่งศึกษาการเข้ามา ของแนวคิดคอมมิวนิสต์ และการทำความเข้าใจในจารีตของคนเวียดนามในอดีต หรืองานของสุนันทา สิงห์เทพ ในหัวข้อ “พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับการสร้างเวียดนามเหนือให้เป็นรัฐสังคมนิยม” ได้ศึกษาไปในทิศทางของการสร้างรัฐสังคมนิยมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ โดยไม่ได้ศึกษาเจาะจงใน เรื่องกลุ่มเวียดนามห์ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาให้เกิดเป็นมิติใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

วัตถุประสงค์ในการศึกษามี 2 ประการ คือ ประการแรกเพื่อศึกษากำเนิดของขบวนการเวียดนาม ห์ในเวียดนาม และประการที่ 2 เพื่อศึกษาแนวคิดและอุดมการณ์ของขบวนการเวียดนามห์ที่ทำให้ สามารถสร้างฐานมวลชนชาวเวียดนามจนนำไปสู่ชัยชนะในการต่อสู้เพื่อรวมชาติ

การก่อตั้งขบวนการเวียดนามห์

โดยการเกิดขึ้นของขบวนการเวียดนามห์มีความสัมพันธ์อย่างมากกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วย เหตุนี้ จะกล่าวถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจการก่อตั้งของเวียดนามห์ โดยสาเหตุของสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นจากความไม่พอใจกับการลงโทษจากสนธิสัญญาแวร์ซาย (Treaty of Versailles) และสภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ค.ศ. 1930 ของเยอรมนี จากปัญหา เศรษฐกิจ พลเมืองเยอรมันต่างก็เข้าพึ่งพาพรรคการเมืองด้วยความมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากภัย ในขณะนั้น โดยส่วนใหญ่ก็เข้าร่วมพรรคสังคมนิยมแห่งชาติ หรือ “พรรคนาซี” (Nazi) ที่มี ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) เป็นผู้นำ ฮิตเลอร์ได้ดำเนินนโยบายสร้างเยอรมันใหม่ พยายามที่จะสร้าง ความมั่งคั่งให้แก่เยอรมัน และต้องการให้เยอรมนีกลับมาเป็นมหาอำนาจของโลกใหม่อีกครั้ง ด้วย จุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้เอง ทำให้เยอรมนีสร้างกองกำลังที่ขัดต่อสนธิสัญญาแวร์ซาย ยึดครองแคว้น ต่างๆ ซึ่งถูกยึดครองโดยฝ่ายสัมพันธมิตรทางภาคตะวันออกของเยอรมนี (Lebensraum) ในต้น ค.ศ. 1938 เยอรมนีเห็นว่าสถานการณ์ทั่วไปทั้งในและนอกประเทศเหมาะสมที่จะผนวกกับออสเตรีย เยอรมนีเริ่มข่มขู่และกดดันนายกรัฐมนตรีชูชนิค (Kurt Schuschnigg) ผู้นำออสเตรียในขณะนั้น ให้ ยินยอมรับข้อเสนอของนาซี ให้อินควาร์ท (Arthur Seyss-Inquart) เป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย เมื่อชูชนิคทนแรงกดดันไม่ไหวจึงลาออกเปิดทางให้อินควาร์ทดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี หลังจากที่อินควาร์ทรับตำแหน่ง เยอรมนีจึงส่งร่างกฎหมายที่ว่าด้วยการรวมออสเตรีย และเยอรมันที่เรียกว่า “Ostmark” ให้ออสเตรียพิจารณา อินควาร์ทเห็นชอบกับกฎหมายนี้ทำให้ สถานภาพความเป็นรัฐเอกราชของออสเตรียสิ้นสุดลงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1938 ออสเตรียจึง เปรียบเสมือนประตูที่เปิดให้เยอรมนีก้าวไปสู่ยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่จะขยาย อำนาจต่อไปในเชโกสโลวาเกีย ความสำเร็จในการผนวกออสเตรียทำให้เยอรมนีต้องการทำลายสถานะ ความเป็นชาติเอกราชของเชโกสโลวาเกีย โดยสนับสนุนชนกลุ่มน้อยในซูเดเทนแลนด์ (Sudetenland) ให้ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง ฮิตเลอร์พยายามเสนอปัญหาในซูเดเทนแลนด์อ้างว่าพลเมืองเชื้อสาย

เยอรมันซึ่งถูกข่มเหงรังแกกำลังรอคอยความช่วยเหลือจากเยอรมนีในการต่อต้าน อิตาลีได้สนับสนุนชาวซูดเทนให้ออกมาเคลื่อนไหวกดดันจนรัฐบาลเช็กต้องใช้กำลังทหารมาควบคุม ในวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1938 อิตาลีได้เรียกประชุมนายทหารระดับสูงเกี่ยวกับปฏิบัติการสี่เหลี่ยมซึ่งจัดทำโดยนายพลวิลเฮล์ม ไคเทิล (Wilhelm Keitel) เพื่อเตรียมบุกยึดครองโบฮีเมีย (Bohemia) และโมเรเวีย (Moravia) ด้วยสถานการณ์แรงกดดันที่เกิดขึ้นในประเทศและแรงกดดันจากต่างชาติ ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสจะไม่รับผิดชอบต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากรัฐบาลเช็กไม่ยินยอมยกดินแดนซูดเทนแลนด์ ทำให้รัฐบาลเช็กต้องยกดินแดนในส่วนดังกล่าวให้แก่เยอรมนี ต่อมาในวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 1939 เยอรมนีเริ่มรุกรานโปแลนด์โดยใช้เทคนิคการทำสงครามแบบสายฟ้าแลบ (Blitzkrieg) นับเป็นการเปิดฉากขึ้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 (ปริชา ศรีวาลัย, 2543: 15-40; สัญชัย สุวังบุตร และ อนันต์ชัย เลหาพะพันธุ์, 2555: 175-181)

อังกฤษและฝรั่งเศสผู้ซึ่งคำประกันเอกราชของโปแลนด์จึงประกาศสงครามกับเยอรมนีในวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1939 แต่ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสไม่ได้โต้ตอบเยอรมนีอย่างจริงจัง ทำให้เยอรมนีสามารถนำกองกำลังมาเสริมเพิ่มเติมที่โปแลนด์จนสามารถยึดกรุงวอร์ซอ ได้ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1939 และครอบครองโปแลนด์ได้ภายในระยะเวลา 4 สัปดาห์ ตามสนธิสัญญาเขตแดนเยอรมนี-สหภาพโซเวียต ที่สหภาพโซเวียตได้ทำไว้กับเยอรมนี สหภาพโซเวียตเริ่มวิตกว่าเยอรมนีอาจยึดครองโปแลนด์ทั้งหมด จึงเริ่มส่งกองทัพเข้ามา หลังจากที่กองทัพของโปแลนด์หน่วยสุดท้ายยอมจำนน เยอรมนีและสหภาพโซเวียตแบ่งกันปกครองโปแลนด์ หลังจากการยึดครองโปแลนด์ เยอรมนีก็เคลื่อนกองทัพโจมตีประเทศยุโรปอื่นๆ เริ่มจากนอร์เวย์ และเดนมาร์ก โดยเยอรมนีได้เล็งเห็นถึงความเป็นยุทธศาสตร์ทางทะเลที่สำคัญ และเส้นทางขนส่งแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุที่จำเป็นต่อการทำสงครามของนอร์เวย์ เยอรมนีเริ่มบุกนอร์เวย์โดยยกพลขึ้นตามเมืองท่าและสนามบินที่สำคัญต่างๆ ภายในวันเดียว เยอรมนีก็สามารถยึดครองเมืองสำคัญทั้งนอร์เวย์และเดนมาร์กได้หมด แม้ว่ากองกำลังสัมพันธมิตรตะวันตกภายใต้การนำของอังกฤษจะออกมาตอบโต้เยอรมนีทันทีและสามารถยึดเมืองท่าบางแห่งกลับคืนมาได้ แต่อย่างไรก็ตามกองทัพเยอรมนีซึ่งได้รับกำลังเสริมก็สามารถต้านทานกองกำลังของอังกฤษและฝรั่งเศสได้ ฝ่ายพันธมิตรจึงต้องตัดสินใจล่าถอยจากนอร์เวย์ไป

ช่วงต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 กองทัพเยอรมนีได้เริ่มปฏิบัติการกล่องเหลือง (Case Yellow) ที่วางแผนมาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ภายหลังจากได้เปลี่ยนชื่อเป็นปฏิบัติการซีเซลชนิทท์ (Operation Sichelshnit) มีเป้าหมายเข้ายึดครองฝรั่งเศสและเคลื่อนทัพผ่านประเทศแผ่นดินต่ำทางตอนเหนือของฝรั่งเศส ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ ลักแซมเบิร์ก และเบลเยียม โดยการโจมตีของเยอรมนีแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจะบุกผ่านป่าอาร์เดนเข้าสู่ฝรั่งเศส (Battle of France) กลุ่มที่ 2 บุกเข้าโจมตีเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม กลุ่มที่ 3 จะโจมตีตามแนวมาจินโน แนวป้องกันที่แข็งแกร่งบริเวณชายแดนฝรั่งเศสยาว 314 กิโลเมตรในแคว้นอัลซาส-ลอร์เรน (Alsace-Lorraine) ตรงชายแดนด้านตะวันออกและตะวันตกเฉียงเหนือที่ติดต่อกับเยอรมนีและอิตาลี ในวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1940 กองทัพเยอรมนีทั้ง 3 กลุ่มเริ่มส่งเครื่องบินโจมตีสนามบินเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และฝรั่งเศสตามยุทธวิธีสายฟ้าแลบที่ใช้ในโปแลนด์ พร้อมกับส่งพลร่มเข้ายึดสถานที่สำคัญต่างๆ สนามบินสะพาน เส้นทางต่างๆ ที่ใช้ข้ามแม่น้ำเมิส (Meuse) จนสามารถยึดป้อมอีเบล-อีเมล (Eben-Emael) จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการข้ามแม่น้ำ กองทัพกลุ่มที่ 2 ส่วนเหนือเข้ายึดครองเมืองต่างๆ ของเนเธอร์แลนด์ได้อย่างรวดเร็ว ได้ในวันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1940 ซึ่งทำยที่ลู่เนเธอร์แลนด์ก็

ประกาศยอมจำนนเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ซึ่งกองทัพส่วนที่ 2 ส่วนใต้ได้บุกโจมตีเบลเยียมและสานปฏิบัติการกับหน่วยพลร่มได้ในวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1940 แม้อังกฤษและฝรั่งเศสจะฉีกกำลังสกัดกั้นในวันที่ 13-15 พฤษภาคม แต่ก็ไม่สามารถต้านทานและต้องสูญเสียกำลังพลเป็นอย่างมาก อังกฤษและฝรั่งเศสจึงต้องล่าถอยในวันที่ 16 พฤษภาคม ทำให้กองกำลังกลุ่มที่ 2 สามารถยึดกรุงบรัสเซลส์ (Brussels) ได้ในวันถัดมาทำให้กองทัพอังกฤษ ฝรั่งเศสและส่วนหนึ่งของกองกำลังเบลเยียมต้องหนีไปยังชายฝั่งทะเล แต่กองทัพเยอรมนียังไม่ลดละติดตามอย่างหนักจนกองกำลังผสมอังกฤษ ฝรั่งเศสและเบลเยียม ต้องหนีไปที่เมืองท่าดันเคิร์ก (Dunkirk) เมืองทางตอนเหนือใกล้ชายแดนฝรั่งเศส และอิตาลี ช่วงที่เยอรมนียุทธเบลเยียมนั้นกองทัพกลุ่มที่ 1 ได้เปิดยุทธการที่ฝรั่งเศส อังกฤษและฝรั่งเศสประเมินว่ากองทัพเยอรมนีไม่สามารถเคลื่อนทัพผ่านป่าอาร์เดนได้ซึ่งนั่นเป็นความผิดพลาดอย่างมาก กองทัพเยอรมนีสามารถเคลื่อนทัพได้สำเร็จ แม้อังกฤษและฝรั่งเศสจะตอบโต้ทั้งภาคพื้นดินหรือทางอากาศก็ไม่สามารถต้านทานได้ ในวันที่ 20 พฤษภาคม กองทัพเยอรมนีกลุ่มที่ 1 ได้รับคำสั่งไปช่องแคบอังกฤษเพื่อประสานกับกองทัพกลุ่มที่ 2 ในการปิดล้อมเส้นทางล่าถอยของอังกฤษ ฝรั่งเศส และเบลเยียมที่ตั้งมั่นอยู่เมืองท่าดันเคิร์ก ซึ่งก็สำเร็จในวันที่ 25 พฤษภาคม ค.ศ. 1940

เมื่อถูกปิดล้อมจากกองทัพกลุ่มที่ 1 และ 2 อังกฤษได้ออกคำสั่งในวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1940 ให้อพยพกำลังพลออกจากดันเคิร์กทางทะเลโดยใช้แผนปฏิบัติการไดนาโม (Operation Dynamo) หรืออีกชื่อปฏิบัติการถอยทัพที่ดันเคิร์ก (Evacuation of Dunkirk) เพื่อช่วยกำลังพลให้ได้มากที่สุด การอพยพยุติลงในวันที่ 4 มิถุนายน กำลังพลที่อพยพได้มีจำนวน 338,000 นาย แม้ว่าจะเป็นผลสำเร็จที่น่าพอใจ แต่ก็ต้องทิ้งอาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องกระสุนและน้ำมันเชื้อเพลิงไว้เป็นจำนวนมาก

กองทัพเยอรมนียุทธหน้าอย่างรวดเร็วไปยังพื้นที่ที่เหลืออยู่ของฝรั่งเศส ท้ายที่สุดเยอรมนีสามารถยึดครองพื้นที่ของฝรั่งเศสจนถึงกรุงปารีสได้ในวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1940 รัฐบาลฝรั่งเศสของปอล เรโน (Paul Reynaud) ได้ถูกกดดันจาก จอมพลองรี-ฟิลิป เปแตง ให้เจรจาสงบศึกกับเยอรมนีเพื่อปกป้องดินแดนส่วนที่ยังไม่ได้ถูกยึดครองไว้ จนกระทั่งปอล เรโนยื่นใบลาออก ทำให้เปแตงได้โอกาสเข้ามาบริหารประเทศ และย้ายเมืองหลวงไปยังเมืองวีซี (Vichy) เมืองตากอากาศเล็กๆ ซึ่งอำนาจการปกครองเป็นของรัฐบาลวีซีในนามของประชาชนฝรั่งเศส หลังจากที่เปแตงรับตำแหน่ง นายพลเดอโกลผู้ซึ่งไม่เห็นด้วยกับนโยบายของเปแตงได้ขอลี้ภัยไปอังกฤษและกล่าวปราศรัยผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งอังกฤษ (British Broadcasting Corporation) หรือ บีบีซี (BBC) เรียกร้องให้ชาวฝรั่งเศสที่รักชาติให้สนับสนุนเขาในการต่อต้านเยอรมนีและพันธมิตรต่อไป เดอโกลจึงได้เริ่มจัดตั้งขบวนการฝรั่งเศสเสรี (Free French Movement) ซึ่งวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) นายกรัฐมนตรีอังกฤษก็ประกาศสนับสนุนเดอโกลและรัฐบาลพลัดถิ่นฝรั่งเศส (พิชยพรรณ ชวง ประยูร, 2560: 12-19)

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาตินิยมอำนาจในเอเชียที่สามารถพัฒนากองทัพจนทันสมัยทัดเทียมกับมหาอำนาจตะวันตกได้ เมื่อทหารเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดชาตินิยมเป็นผู้มีอำนาจในสังคม การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อประเทศชาติตามคำขวัญ “ฟูโกกุ-เคียวเฮ” (Fukoku Kyohei) หรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความเข้มแข็งทางทหารที่มีมาตั้งแต่สมัยเมจิก็ยิ่งได้รับการ

กระตุ้นมากยิ่งขึ้น ความสำนึกเรื่องชาตินิยมจึงได้นำไปสู่ปัจจัยที่มีความสำคัญและมีผลผลักดันให้ ญี่ปุ่นภายใต้การนำของกองทัพขยายอำนาจออกไปนอกประเทศ และมีการสร้างแนวคิดเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเอเชียที่เป็นบทบาทที่สำคัญกับผู้นำของญี่ปุ่น 3 ประการ คือ ประการแรก ญี่ปุ่นเป็นแสงสว่างแห่งเอเชีย (Light of Asia) มีความเข้มแข็งและเป็นผู้จุดประกายความคิดของการปลดปล่อยประเทศต่างๆ ให้เป็นอิสระจากการปกครองของตะวันตก ประการถัดมา ญี่ปุ่นเป็นผู้คุ้มครองแห่งเอเชีย (Protector of Asia) ประการสุดท้าย ญี่ปุ่นเป็นผู้นำแห่งเอเชีย (Leader of Asia)

นโยบายที่ญี่ปุ่นใช้นโยบายขยายอำนาจตามแนวคิดหลัก 2 ประการ ได้แก่ โหะกุชินรอน (Hokushinron) คือ การขยายอิทธิพลของญี่ปุ่นขึ้นไปยังภูมิภาคทางด้านเหนือซึ่งประกอบไปด้วย เกาหลี จีน และแมนจูเรีย โดยแนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพบก ส่วนนันชินรอน (Nanshinron) คือการขยายอิทธิพลลงสู่ภูมิภาคทางด้านใต้ ได้แก่ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหมู่เกาะอื่นๆ โดยมีกองทัพเรือเป็นผู้สนับสนุน

ดังนั้น ค.ศ.1936-1937 กองทัพญี่ปุ่นจึงได้ทำสงครามอย่างเต็มรูปแบบกับจีนจนสามารถยึดครองจีนจากเหนือลงใต้ได้สำเร็จ ถัดมาใน ค.ศ. 1938 ญี่ปุ่นได้ประกาศ “ระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก” แผนปฏิบัติการของกองทัพญี่ปุ่นในการประสานงานทางทหาร การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมระหว่าง แมนจูเรีย จีน และญี่ปุ่น เพื่อปลดปล่อยดินแดนในเอเชียตะวันออกให้หลุดพ้นจากอำนาจและอิทธิพลของชาติตะวันตก แต่จีนไม่ยอมเจรจากับญี่ปุ่นเกี่ยวกับกาจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กองทัพญี่ปุ่นจึงดำเนินนโยบายรุกรานและโจมตีจีนอย่างต่อเนื่องทำให้สงครามกับจีนจึงต้องยืดเยื้อต่อไป

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นได้ทำสนธิสัญญาไตรภาคี (Tripartite Pact) กับเยอรมัน และอิตาลี มีใจความว่า หากประเทศใดประเทศหนึ่งทำสงครามกับประเทศอื่น อีกสองประเทศจะให้ความช่วยเหลือ เมื่อเยอรมนีมีชัยชนะในระยะแรกของสงครามในทวีปยุโรป ทำให้ญี่ปุ่นมองเห็นถึงโอกาสในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น และได้ขยายแผนการจัดระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กว้างขวางขึ้น โดยการสถาปนา “วงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา” (Greater East Asia Co – Prosperity Sphere) (พงทิพย์ เกียรติสกุล, 2554: 1-4)

ในช่วงที่ขยายอำนาจไปยังจีน ญี่ปุ่นเริ่มสนใจอาณานิคมอินโดจีนของฝรั่งเศส โดยเฉพาะ เวียดนาม เห็นว่าในเขตดังกล่าว (ภาคเหนือ) มีเส้นทางที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางระหว่างเมืองท่าไฮฟอง (Haiphong) ถึงคุนหมิง และจากกรุงฮานอย (Hanoi) ถึงเมืองด่งดั่ง (Dong Dang) ซึ่งตั้งแต่ญี่ปุ่นประกาศนโยบายปิดกั้นการเดินทางเรือสู่จีนใน ค.ศ. 1937 ทางรถไฟทั้ง 2 เส้นทางเป็นทางหลักในการขนส่งอาวุธยุทธโธปกรณ์ และยุทธปัจจัยอื่นๆ จากตะวันตกสู่จีนคนละชาติ นอกจากนี้เขตดังกล่าวยังอุดมไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ข้าว ยางพารา ดีบุก น้ำมัน ทองแดง และอื่นๆ ญี่ปุ่นใช้วิธีการทางการทูตพยายามกดดันฝรั่งเศส ให้อยุติเส้นทางรถไฟดังกล่าว แต่ฝรั่งเศสยังคงให้การสนับสนุนจีนคนละชาติ เพื่อปกป้องเส้นทางเดินเรือ และป้องกันอินโดจีน ซึ่งการให้การสนับสนุนจีนคนละชาติย่อมส่งผลให้เกิดความไม่พอใจแก่ญี่ปุ่นอย่างมาก

ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกิจการต่างประเทศญี่ปุ่นได้ส่งคำเตือนไปยังนายพลจอร์จ คาทรู (Georges Catroux) ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนผ่าน

เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงโตเกียว (Tokyo) เพื่อให้ยุติการดำเนินงานตามเส้นทางรถไฟและอนุญาตให้ญี่ปุ่นส่งคณะกรรมการเข้าไปสังเกตการณ์ รวมทั้งให้กองทัพญี่ปุ่นตั้งจุดตรวจ

นายพลคาทอฟูยามาป้องกันอินโดจีนโดยจัดตั้งกองทัพแห่งชาติขึ้นซึ่งประกอบไปด้วย กองทัพบกและกองทัพเรือ แต่คณะเสนาธิการฝรั่งเศสประจำอินโดจีนประเมินกันว่าไม่เข้มแข็งพอในการรับมือญี่ปุ่น อีกทั้งยังต้องการความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสเพราะฝรั่งเศสมีนโยบายปกครองที่ทำให้ อาณานิคมอ่อนแอเพื่อจะได้พึ่งพาความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสแต่เพียงอย่างเดียว แต่ในเวลานั้น ฝรั่งเศสยอมจำนนต่อเยอรมนี ซึ่งรัฐบาลวิซีไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ นายพลคาทอฟูยามาขอความช่วยเหลือทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากสหรัฐอเมริกายังไม่พร้อมจะ เข้าสู่สงคราม และในช่วงเวลานั้นอังกฤษเองก็ต้องรับมือกับการโจมตีของเยอรมนีเพียงลำพังในยุโรป

กลางเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นยื่นคำขาดให้ปิดพรมแดนระหว่างเขตตั้งเกี่ยวกับจีน ภายใน 24 ชั่วโมง เมื่อไม่ได้รับความช่วยเหลือ นายพลคาทอฟูยามายินยอมตามข้อเรียกร้องโดยปิด พรมแดนและยุติการส่งยุทธปัจจัย ซึ่งตัวเขาเองก็ยังไม่ยอมแพ้ เขาพยายามขอความช่วยเหลือ แต่ รัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลเปแตงนั้นร่วมมือกับเยอรมนี การต่อต้านของนายพลคาทอฟูยามาสร้างความไม่พอใจอย่างมากกับรัฐบาลวิซี เวลาต่อมา นายพลคาทอฟูยามาถูกปลดออกจากตำแหน่ง คาทอฟูยามา ต่อมาก็ตอนไปร่วมมือกับฝรั่งเศสเสรีภายใต้การนำของนายพลเดอโก ในกลางเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1940 ญี่ปุ่นขอให้จอมพลเรือของ เดอคูซ์ (Jean Decoux) ข้าหลวงใหญ่แห่งอาณานิคมอินโดจีนคน ใหม่ อนุญาตให้ญี่ปุ่นส่งกำลังทหารผ่านเขตตั้งเกียสู่จีน และอนุญาตให้ใช้ฐานทัพอากาศในอินโดจีน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ญี่ปุ่นในการทำสงครามเพื่อนเอาชนะจีนคณะชาติ จอมพลเรือของ เดอคูซ์ ต้องการรักษาเกียรติของประเทศชาติจึงติดต่อกับรัฐบาลวิซีเพื่อขอความช่วยเหลือ

ญี่ปุ่นเร่งสถาปนาวงไฟบูหลั่มหาเอเชียบูรพาเป็นอย่างมาก อีกทั้งมองเห็นประโยชน์ทาง เศรษฐกิจอย่างมหาศาล ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ต่างประเทศของญี่ปุ่นและเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงโตเกียวเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1940 ข้อตกลงฉบับนี้มีใจความว่า ฝรั่งเศสยอมรับสถานะความเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจ ของญี่ปุ่นในตะวันออกไกล ส่วนญี่ปุ่นยอมรับอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีน แต่ถึงจะมีการ ยอมรับกันในระดับหนึ่งแต่เดอคูซ์และคณะเสนาธิการยังคงประวิงเวลาไม่ตอบรับข้อเสนอต่างๆ ที่ ญี่ปุ่นต้องการใช้เขตตั้งเกียอำนวยความสะดวกในการทำสงครามทางตอนใต้ของจีน วันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1940 ณ กรุงฮานอย จอมพลเรือเดอคูซ์พยายามบ่ย้างการเจรจากับญี่ปุ่นทำให้ญี่ปุ่นกดดัน อย่างหนักทั้งแถลงการณ์จากรัฐบาลในกรุงโตเกียว ส่งทหารมาวางระเบิดทางรถไฟและยึดสถานี บริเวณชายแดนตั้งเกี่ยวกับจีน ท้ายที่สุดจอมพลเรือเดอคูซ์จึงต้องยอมรับข้อเรียกร้องต่างๆ ของญี่ปุ่น นำไปสู่การลงนามในวันที่ 22 กันยายน มีใจความสำคัญคือ ญี่ปุ่นสามารถใช้สนามบิน 4 แห่งและมีสิทธิ ในการส่งทหารประมาณ 6,000 นายเข้ามาประจำการในเขตตั้งเกียและเข้าถึงระบบการขนส่งทั้งหมด ในเขตตั้งเกียเพื่อใช้ขนส่งทรัพยากรที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมสงครามและอำนวยความสะดวกให้ญี่ปุ่น ขณะทำสงครามกับจีน แท้จริงแล้วญี่ปุ่นมีความพร้อมในการรุกรานอินโดจีนมานานแล้ว

เมื่อสนธิสัญญาถูกลงนามเสร็จ ในคืนนั้นกองทัพญี่ปุ่นก็โจมตีกองทัพรัฐบาลอาณานิคมทันที โดยส่งทหารยกพลขึ้นบกระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน ค.ศ. 1940 จนสามารถยึดสนามบินในเมืองไฮ

ฟองได้หลายแห่ง การโจมตีครั้งนี้มีเพื่อยึดครองอินโดจีน และทดสอบกำลังและยุทธวิธีของรัฐบาลอาณานิคม กองทัพอาณานิคมไม่สามารถต้านทานการรุกได้ จึงต้องล่าถอยไปในที่สุด

ในระหว่างที่สงครามระหว่างญี่ปุ่นและจีนยังคงดำเนินอยู่ สหรัฐอเมริกาพยายามกดดันญี่ปุ่นให้นำกองทัพออกจากจีน โดยขู่ว่าจะยกเลิกหรือลดการส่งออกวัตถุดิบซึ่งมีความสำคัญมากในการทำสงครามตามนโยบายวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา ทำให้ผู้นำกองทัพและรัฐบาลญี่ปุ่นหวั่นไหวโดยให้ความสนใจไปยังอินเดียตะวันออกของเนเธอร์แลนด์ แต่การจะยึดอินเดียตะวันออกได้นั้นญี่ปุ่นจำเป็นต้องมีฐานทัพที่โคชินไชน่า ดังนั้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1941 ที่ประชุมจึงอนุมัติแผนปฏิบัติการเพื่อยึดครองอินโดจีนทั้งหมด

ญี่ปุ่นส่งข้อเรียกร้องไปยังรัฐบาลวิชีผ่านเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำเมืองวิชีวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1941 ซึ่งรัฐบาลวิชีพยายามบ่ายเบี่ยงและขอความช่วยเหลือจากเยอรมันแต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ท้ายที่สุดรัฐบาลวิชีต้องรับข้อเรียกร้องของฝรั่งเศส ทำให้เกิดการลงนามในสนธิสัญญาเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม ที่ว่าด้วยระบบความมั่นคงร่วม ญี่ปุ่นรับรองอำนาจอธิปไตยของฝรั่งเศสเหนืออินโดจีนทั้งหมด สนธิสัญญาดังกล่าวอาจทำให้เข้าใจได้ว่าอินโดจีนตกอยู่ภายใต้ญี่ปุ่นอย่างเบ็ดเสร็จ แต่ความเป็นจริงนั้นอำนาจการปกครองส่วนใหญ่ยังอยู่กับรัฐบาลวิชี ญี่ปุ่นใช้อินโดจีนเพื่อเป็นฐานสนับสนุนปฏิบัติการต่างๆ และเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรที่จำเป็นต่ออุตสาหกรรมสงครามเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามอำนาจการปกครองของฝรั่งเศสก็จะเป็นไปตามความพอใจของญี่ปุ่น (พิชยพรรณ ช่วงประยูร, 2560: 19-27)

การยึดครองเวียดนามและอินโดจีนของญี่ปุ่น สร้างความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจให้กับเวียดนามอย่างมาก ตามข้อตกลงทางเศรษฐกิจที่ลงนามในวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1941 ญี่ปุ่นสามารถเข้าครอบครองตลาดในอินโดจีนได้อย่างอิสระ ญี่ปุ่นถือโอกาสดังกล่าวให้ฝรั่งเศสยกเลิกภาษีนำเข้าจากต่างประเทศร้อยละ 50 และภาษีส่งออกร้อยละ 15 เปิดโอกาสให้บริษัทของญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนในเวียดนามในช่วง ค.ศ. 1942-1943 ขณะเดียวกันก็นำทรัพยากรไปแปรรูปเป็นสินค้าของญี่ปุ่นในปริมาณมาก แม้รัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศสจะยังบริหารราชการแต่ก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของญี่ปุ่นโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ นอกจากจะเข้ามาควบคุมเศรษฐกิจและการทหาร ญี่ปุ่นยังแทรกแซงการเมืองในเวียดนาม โดยให้การสนับสนุนและรื้อฟื้นกลุ่มต่อต้านที่ถูกปราบโดยรัฐบาลอาณานิคม โดยหวังว่าหากญี่ปุ่นยึดอำนาจได้ สมาชิกพรรคต่างๆ เหล่านี้จะมาเป็นพรรคพวกช่วยในการบริหารงาน

ท่ามกลางสถานการณ์ภายในประเทศ และต่างประเทศเหยิง ไอ่ กว๊วก (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโฮจิมินห์) ซึ่งขณะนั้นดำเนินกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อสู้ในต่างประเทศ ได้ตัดสินใจจะกลับมาดำเนินกิจกรรมดังกล่าวในเวียดนาม โดยได้เดินทางกลับเข้ามาในเวียดนาม มีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านการยึดครองของญี่ปุ่น ขับไล่ฝรั่งเศสและกอบกู้เอกราชให้เวียดนาม ในวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1941 และเลือกจังหวัดปักบอ (Pac Bo) ในจังหวัดกว๋างบิ่ง (Cao Bang) ใกล้พรมแดนจีนเป็นฐานปฏิบัติการ จากนั้นจึงเรียกประชุมคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน นับเป็นการประชุมครั้งที่ 8 ระหว่างวันที่ 10-19 พฤษภาคม ค.ศ. 1941 ที่ประชุมได้มีการพูดถึงภารกิจที่สำคัญคือการขับไล่ญี่ปุ่นและฝรั่งเศสออกจากเวียดนามและอินโดจีน เพื่อให้การรวมพลังประชาชนมีประสิทธิภาพ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนได้เสนอให้มีการจัดตั้งแนวร่วมสหพันธ์เวียดนามเพื่อเอกราช (Mat tran Viet Nam doc lap dong minh) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่าเวียดนามห์ขึ้นมา และกำหนดให้องค์กรเวียดนามห์

เป็นองค์กรจัดตั้งแยกต่างหาก ชาวเวียดนามกลุ่มอื่นที่ไม่นิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์ก็สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของเวียดนามได้อย่างสะดวกใจมากกว่าแต่ก่อน โดยที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนยังคงควบคุมองค์กรนี้อย่างลับๆ (สุด จอนเจดสิน, 2550: 149-153)

การปฏิวัติเดือนสิงหาคม 1945

ในวันที่ 14 สิงหาคม 1945 ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงครามโดยไม่มีเงื่อนไขหลังจากสหรัฐอเมริกาประกาศเปิดปรมาณูไปทิ้งยังเมืองฮิโรชิมา (6 สิงหาคม 1945) และนางาซากิ (14 สิงหาคม 1945) นับว่าเป็นช่วงที่เปราะบางมากเนื่องจากเกิดสุญญากาศทางการเมืองการปกครองขึ้น ขณะที่ญี่ปุ่นยอมแพ้และฝรั่งเศสยังไม่ได้กลับเข้ามาปกครอง กลุ่มทางการเมืองต่างๆ จึงถือโอกาสช่วงชิงเคลื่อนไหวเพื่อจัดตั้งรัฐบาล โดยกลุ่มที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในช่วงชิงอำนาจอันนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลใหม่และการประกาศเอกราชคือ พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนโดยในกลางดึกของวันที่ 13 สิงหาคม หลังจากสืบทราบว่ามีญี่ปุ่นกำลังจะประกาศยอมแพ้สงคราม เตรีอองจินห์ในฐานะเลขาธิการพรรคได้เรียกประชุมคณะกรรมการกลางพรรคและคณะกรรมการบริหารของเวียดนามทีในเวลา 23.00 น. แล้วจัดตั้งคณะกรรมการปฏิวัติแห่งชาติขึ้น จากนั้นจึงออกประกาศคำสั่งทหารหมายเลข 1 ถึงประชาชนเวียดนามทั้งหมดว่า “ขณะนี้ถึงเวลาเพื่อลุกขึ้นปฏิวัติเพื่อประกาศเอกราชให้เวียดนามแล้ว” (Duong Trung Quoc, 1989: 245) พร้อมทั้งเรียกร้องให้ชาวเวียดนามทุกคนเตรียมลุกขึ้นต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช ในวันรุ่งขึ้น คณะกรรมการเวียดนามก็ได้ออกแถลงการณ์อีกหนึ่งฉบับซึ่งมีเนื้อหาคล้ายกับคำสั่งทหารหมายเลข 1 เรียกร้องให้ชาวเวียดนามสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช

ฝรั่งเศสเองก็เตรียมพร้อมต่อการกลับเข้ามายึดครองเวียดนามและอินโดจีน นายพลเดอโกลได้มีคำสั่งแต่งตั้งพลเรือเอกจอร์จ เทียร์ ดาร์จองลิเออ (Georges Thierry d'Argenlieu) เป็นผู้บังคับการสูงสุดในอินโดจีน ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม 1945 นอกจากนี้ยังส่ง จอง เซดิล (Jean Cedile) เดินทางมายังภาคใต้ของเวียดนามเป็นการล่วงหน้า และแต่งตั้ง นายพลจาค พิลิป เลอแคลร์ค (Jacques Philippe Leclerc) แม่ทัพฝรั่งเศสผู้มีบทบาทสำคัญในการปลดปล่อยกรุงปารีสในปี 1944 ให้เป็นผู้บัญชาการในอินโดจีน ขณะที่ภาคใต้ อังกฤษได้ช่วยเหลือให้กองกำลังฝรั่งเศสกลับเข้ามาสถาปนาอำนาจไว้ได้หลังยุติสงคราม

ท่ามกลางความผันผวนและการช่วงชิงโอกาสของกลุ่มต่าง ๆ โฮจิมินห์ (ผู้ประสานงานระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับเวียดนามทีในขณะนั้น) ตระหนักถึงความจำเป็นที่พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนและเวียดนามทีจะต้องเคลื่อนไหวให้รวดเร็วเพื่อไม่ให้สูญเสียโอกาสในการเป็นแกนนำในการประกาศเอกราช ดังนั้นวันที่ 16 สิงหาคม 1945 ได้มีการประชุมสมัชชาประชาชนแห่งชาติที่หมู่บ้านเตินแจ (Tan Trao) ในจังหวัดเตียนกวาง (Tuyen Quang) ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนจากทั้งภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ 60 คน ได้พิจารณาสถานการณ์ต่างๆ จากนั้นจึงออกแถลงการณ์นโยบาย 10 ประการของเวียดนามที ได้แก่ (สุด จอนเจดสิน 2550: 160-163; นิษฐานานิลดี, 2555: 27)

ประกอบไปด้วยเรื่อง

1. การสถาปนาเอกราชของสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม
2. เตรียมพร้อมต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ รวมถึงพัฒนากองทัพปลดปล่อยแห่งชาติเวียดนาม
3. ประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน เป็นต้น
4. ยึดทรัพย์ของชาวต่างชาติที่เป็นศัตรู และยึดทรัพย์ของชาวเวียดนามที่ร่วมมือกับศัตรูเพื่อนำทรัพย์ สมบัติที่ยึดได้กระจายให้กับชาวบ้านผู้ยากจน
5. ยกเลิกภาษีที่ญี่ปุ่น และฝรั่งเศสจัดเก็บ รวมถึงเปลี่ยนแปลงระบอบภาษีให้มีความยุติธรรมมากขึ้น
6. แบ่งปันที่ดินที่ยึดมาได้อย่างเป็นธรรมและลดค่าเช่าที่ดิน
7. กำหนดชั่วโมงทำงานให้เหลือ 8 ชั่วโมงต่อวัน รวมถึงกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำและประกันสิทธิให้แก่กรรมกร
8. สร้างเศรษฐกิจของชาติให้เป็นอิสระและทำการจัดตั้งธนาคารแห่งชาติขึ้น
9. พัฒนาระบบการศึกษาในชาติ
10. สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อมิตรประเทศต่างๆ ที่กำลังสู้เพื่ออิสรภาพ

พร้อมกันนี้ สมัชชาได้มีมติจัดตั้งรัฐบาลเฉพาะกาล โดยมีโฮจิมินห์เป็นประธานและมีรัฐมนตรีอีก 4 คน ได้แก่ เจิ่นฮุยเหลียว (Tran Huy Lieu) ฝั่มวันด่ง (Pham Van Dong) เหงวียนเลื่องบั่ง (Nguyen Luong Bang) และเซืองดึ๊กเหียน (Duong Duc Hien) นอกจากนี้ ยังมีมติให้ใช้ธงแดงดาวทองเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ พร้อมทั้งเลือกเพลง Tien Quan (กองทัพเดินหน้า) เป็นเพลงชาติ

เป็นที่น่าสังเกตว่า นโยบาย 10 ประการของเวียดนามไม่ได้มีแนวทางต่อสู้ด้านชนชั้นอย่างรุนแรง เพราะตระหนักดีว่า ในระยะแรกของการสร้างชาติพรรคต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายรวมทั้งเจ้าที่ดินและคนรวย นอกจากนี้ แฉลงการณ์ข้อสุดท้ายยังกล่าวถึงความร่วมมือกับชาติสัมพันธ์มิตรทุกชาติ และหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากชาติอื่นๆ

ที่ภาคกลาง แม้ว่าญี่ปุ่นจะประกาศยอมแพ้สงครามไปแล้ว แต่รัฐบาลเงินจ๋องกิม[†] (Tran Trong Kim) ที่จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 1945 ยังคงบริหารงานต่อ แต่ที่ราชธานีเว้ (Hue) และตามเมืองต่างๆ ในภาคกลางหลายเมืองกองกำลังของเวียดนามเริ่มปรากฏขัดต่อสาธารณชน ชงของเวียดนามและชง

[†] เป็นนักการเมืองและนักวิชาการชาวเวียดนาม ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจักรวรรดิเวียดนามเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ภายใต้การเป็นรัฐหุ่นเชิดของจักรวรรดิญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1945 หลังจากญี่ปุ่นได้ยึดครองเวียดนามโดยตรงจากกองกำลังฝรั่งเศสเขตวิชีในสงครามโลกครั้งที่สอง (David G. Marr, 1995: 420)

ของพรรคโบกสะบัดตามทีต่างๆ แม้ใกล้กับพระราชวัง ฝ่ายเวียดนามเริ่มส่งผู้แทนเข้าเฝ้าจักรพรรดิ โดยมีเงินสูญเสียวเป็นหัวหน้าคณะ พร้อมทั้งกราบบังคมทูลให้จักรพรรดิทรงสละราชสมบัติ ภายในสำนักพระราชวังเองก็มีคนของเวียดนามทำงานโดยจักรพรรดิบ่าวตาย (Bao Dai) เองไม่ทรงทราบ ผ้มัคแหว (Pham Khac Hoe) ราชเลขาอนุการส่วนพระองค์เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการประสานงานกับเวียดนาม จนเป็นที่น่าเคลือบแคลงว่าจะทำงานร่วมกับฝ่ายเวียดนาม ในที่สุด จักรพรรดิบ่าวตายก็ทรงยินยอมสละราชสมบัติให้แก่รัฐบาลโฮจิมินห์ ก่อนหน้าที่จักรพรรดิจะสละราชสมบัติ ธงของราชสำนักบางแห่งถูกเชิญลง ขณะเดียวกันก็มีการประชุมประท้วงของนักศึกษาและผู้สนับสนุนเวียดนาม เรียกร้องให้จักรพรรดิสละราชสมบัติและให้รัฐบาลเงินจองกิมลาออก ทางฝ่ายเวียดนามสัญญาที่จะให้ความอารักขาและความปลอดภัยกับสมาชิกราชวงศ์ทุกคน พร้อมทั้งจะดูแลรักษาสุสานของจักรพรรดิ ผ้มัคแหวได้เจรจาขอให้มีพิธีสละราชสมบัติเป็นไปอย่างสมพระเกียรติ ในวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1945 จักรพรรดิบ่าวตายฉลองพระองค์จักรพรรดิเต็มยศเป็นครั้งสุดท้าย และมอบอำนาจให้แก่ผู้แทนของเวียดนาม

ในการมอบอำนาจให้ผู้แทนเวียดนาม จักรพรรดิบ่าวตายตราว่าพระองค์ “ยินดีจะเป็นสามัญชนของประเทศที่เป็นเอกราชมากกว่าที่จะเป็นกษัตริย์ของประเทศที่ตกเป็นอาณานิคม” (David Marr, 1995: 439) อดีตจักรพรรดิใช้ชื่อนายหวินห์ถุย (Vinh Thuy) และได้รับการแต่งตั้งจากโฮจิมินห์ให้เป็นที่ปรึกษาสูงสุด (Supreme Adviser) ของรัฐบาลโฮจิมินห์

ที่ฮานอย (Hanoi) และเมืองอื่นๆ ในภาคเหนือ ผู้สนับสนุนเวียดนามเริ่มรวมตัวกันเรียกร้องเอกราช และเตรียมการยึดอำนาจ วันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1945 กองกำลังเวียดนามในฮานอยเข้ายึดสถานที่สำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่น จนกระทั่งวันที่ 20 สิงหาคม ค.ศ. 1945 มีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิวัติเฉพาะกาลของประชาชนภาคเหนือและของฮานอย สถานการณ์คล้ายคลึงกันกระจายไปยังเมืองอื่น ๆ

โฮจิมินห์เดินทางมาจากเตินแจ่า (Tan Trao) เข้ามายังฮานอยเพื่อเตรียมการประกาศเอกราช ในวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1945 ได้มีการประชุมคณะกรรมการปลดปล่อยประชาชน พร้อมกับจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ ประกอบด้วยรัฐมนตรี 15 คน มีโฮจิมินห์เป็นประธาน และหลังจากจักรพรรดิบ่าวตายได้สละราชสมบัติ ในวันที่ 30 สิงหาคม 1945 นับเป็นการสิ้นสุดระบบการปกครองภายใต้จักรพรรดิที่มีมายาวนาน วันที่ 2 กันยายน 1945 โฮจิมินห์ในฐานะผู้นำรัฐบาลใหม่ ได้อ่านคำประกาศแถลงการณ์จัดตั้งสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามที่เป็นเอกราชต่อหน้าฝูงชนนับหมื่นที่จัตุรัสบาดีนห์ (Ba Dinh) ในกรุงฮานอย (สุค จอนเจดิสัน, 2550: 164-166)

การดำเนินงานของขบวนการเวียดนามในการเข้าถึงบุคคลกลุ่มต่างๆ

ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1941 คณะกรรมการกลางเวียดนามได้ตีพิมพ์คำประกาศแนวนโยบายและระเบียบขององค์กรที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ขององค์กรเวียดนาม คือ การรวมพลังของชาวเวียดนามทุกกลุ่มชั้น ทุกพรรคการเมืองและกลุ่มผู้รักชาติเพื่อร่วมมือกันขับไล่ญี่ปุ่นและฝรั่งเศสเพื่อนำเวียดนามไปสู่การเป็นประเทศเอกราชโดยสมบูรณ์ และเพื่อสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม คณะกรรมการเวียดนามยินดีรับชาวเวียดนามทุกคนเป็นสมาชิกโดยไม่

แบ่งแยกความคิดทางการเมือง ความเชื่อทางด้านศาสนา หรือการเป็นชนชาติกลุ่มน้อยหรือกลุ่มใหญ่ และการแบ่งแยกชนชั้น ส่วนการจัดตั้งสมาชิกรุ่นนั้นทำตั้งแต่ระดับหมู่บ้านเป็นลำดับขึ้นมาจนถึงเมือง และจังหวัดต่างๆ และภาคทั้งสามภาค แต่ละระดับจะมีคณะกรรมการบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งโดยสมาชิกเวียดนามที่ทุกคนทำหน้าที่บริหารงาน คณะกรรมการเหล่านี้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการกลางของพรรคเวียดนามที่อีกที ส่วนการจัดตั้งสมาชิกรุ่นนั้นก็ให้มีความคล่องตัวและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น ในชนบทให้จัดตั้งเป็นชมรมชาวนากู้ชาติ ในที่ที่มีผู้ใช้แรงงานก็ให้ตั้งเป็นชมรมกรรมกรกู้ชาติหรืออื่นๆ เช่น กลุ่มผู้ว่างงานกู้ชาติ กลุ่มช่วยเหลืองานศพ-งานแต่งงาน กลุ่มสอนอ่าน-เขียนอักษรกวีว๊กหงือ (Quoc ngu) กลุ่มอ่านหนังสือพิมพ์ เป็นต้น (สุต จอนเจดิสัน, 2550: 153)

ขบวนการเวียดนามที่ใช้วิธีการโฆษณาชวนเชื่อในหลายรูปแบบ เช่น การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ในระดับชาติและท้องถิ่น สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความโดดเด่น คือ วารสารเวียดนามเอกราช (Viet Nam Doc Lap) ซึ่งตีพิมพ์และเผยแพร่ครั้งแรกในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1941 บทความที่พิมพ์มีเนื้อหาไม่ซับซ้อนทางความคิดอ่านง่ายเหมาะกับชาวเวียดนามส่วนมากที่ไม่รู้หนังสือ มีเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของขบวนการเวียดนาม การเรียกร้องให้ชาวเวียดนามเข้าร่วมกับเวียดนามเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสและญี่ปุ่น มีการรายงานสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และนอกจากการโฆษณาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว ขบวนการเวียดนามยังชวนเชื่อผ่านงานประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เช่น การจัดทำหนังสือประวัติศาสตร์ของเรา (Lich su nuoc ta) โดยมีนัยยะในการปลุกจิตสำนึกความรักชาติ ส่วนด้านศิลปวัฒนธรรมมีการใช้บทกวีพื้นบ้านหรือบทเพลงที่เป็นที่นิยมสอดแทรกเนื้อหาการต่อต้านผู้รุกรานต่างชาติ และการปลุกจิตสำนึกของความรักชาติเช่นเดียวกัน (พิชยพรรณ ช่วงประยูร, 2560: 41-42)

ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสและญี่ปุ่น โดยเมื่อญี่ปุ่นยิ่งเพิ่มความกดขี่มากขึ้น พวกชนชั้นนายทุนแตกแยกกันอย่างรุนแรง และปัญญาชนกับกลุ่มนักศึกษา ซึ่งค่อยๆ แยกตัวออกจากกลุ่มนิยมฝรั่งเศสและญี่ปุ่นหันมาร่วมมือกับเวียดนาม ในค.ศ.1943 กลุ่มปัญญาชนและชนชั้นนายทุนก่อตั้งพรรคประชาธิปไตย เพื่อรวมพลังกลุ่มคนชนชั้นกลางของเวียดนาม ซึ่งในไม่ช้าพรรคนี้ก็รวมกับพรรคเวียดนามที่ในที่สุด พวกเวียดนามที่ไม่ได้วางเพียงแต่แผนการ แต่ยังพยายามดึงมวลชนเข้าร่วมกับกิจกรรมในสองระดับคือ ทางทหาร และทางการเมือง

เวียดนามที่ใช้วิธีดึงมวลชนชนชั้นต่างๆ ให้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น ให้ชาวนาต่อต้านคำสั่งต่างๆ คำสั่งให้ละทิ้งการปลูกข้าวและพืชเพื่อบริโภค การบังคับให้ส่งข้าวเปลือกแก่ฝรั่งเศสและญี่ปุ่น เป็นต้น รวมถึงเวียดนามที่ยังสนับสนุนการก่อกบฏหรือการกระตุ้นให้เกิดการต่อสู้ เช่น การก่อตั้งสมาคมกรรมกรเพื่อกู้ชาติ (The Worker's Association for National Salvation) ขึ้นสนับสนุนการประท้วงหยุดงานและการแสดงนิทรรศการกาลเพื่อสนับสนุนให้ขึ้นเงินเดือน และต่อต้านความโหดร้ายรุนแรง (เหวียนคักเวียนและเพ็ชรี สุมิตร ผู้แปล, 2552:249-250)

ข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มเวียดนามและกลุ่มต่อต้านอื่นๆ

เวียดนามเป็นประเทศที่ถูกปกครองจากชาติอื่น ได้แก่ จีน ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ทำให้ชาวเวียดนามมีแนวคิดต่อต้านอาณานิคมมาตั้งแต่อดีต เห็นได้จากกลุ่มต่อต้านที่เกิดในศตวรรษที่ 19-20 เช่น ขบวนการเกิ่นเวือง (Can Vuong) หรือขบวนการพิทักษ์จักรพรรดิ (ค.ศ. 1885 - 1896)

ขบวนการบาดีนห์ (Ba Dinh) ค.ศ. 1886-1887 และอีกหลายๆ กลุ่ม ดังนั้นเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง ผู้จัดทำจึงเปรียบเทียบ กลุ่มขบวนการที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเวียดมินห์ที่เกิดขึ้นในศตวรรษเดียวกัน ดังต่อไปนี้

1. สมาคมปฏิรูป duy tan hoi

ในต้นปี 1904 ฟานโบายโจว (phan boi chau) ปัญญาชนรักชาติที่มีความเกลียดชังฝรั่งเศส และเจ้าชายเกื่องเต๋ ราชสกุลเหียงที่ไม่มีสิทธิสืบราชสมบัติ พร้อมพรรคพวกอีกประมาณ 20 คน ได้จัดตั้งสมาคมที่มีชื่อว่าสมาคมปฏิรูป duy tan hoi โดยมีเกื่องเต๋เป็นประธานสมาคม กลุ่มมีแผนการหน้าที่รับผิดชอบ 3 ประการดังนี้ 1. พัฒนากำลังของสมาคมให้แข็งแกร่งขึ้นทั้งด้านกำลังรบและการเงิน 2. ตระเตรียมการเพื่อก่อการกบฏ 3. จัดเตรียมการส่งสมาชิกสมาคมไปแสวงหาความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (สุด จอนเจดสิน, 2550: 87)

เมื่อพิจารณาพบว่าข้อแตกต่างมีดังต่อไปนี้ ตัวผู้นำกลุ่มเป็นชนชั้นสูงซึ่งยังขาดความเข้าใจในสภาพความเป็นอยู่และความต้องการของประชาชน ฐานมวลชนในการขับเคลื่อนถือว่าน้อยกว่าเวียดมินห์มาก เนื่องจากจุดร่วมและความเชื่อมั่นแตกต่างกัน ฟานโบายโจวเชื่อว่าระบอบกษัตริย์ยังมีพลังในการดึงชาวเวียดนามกลับมาได้ ซึ่งความเป็นจริงนั้นชาวเวียดนามบางกลุ่มก็ไม่ได้เชื่อมั่นในระบบกษัตริย์ แต่ในขณะที่เวียดมินห์ดึงจุดร่วมมวลชลโดยแค่เป็นประชาชนชาวเวียดนามที่มีความรักชาติโดยไม่สนใจความเชื่อในระบบต่างๆ หรือเชื้อชาติ ทำให้มีผู้เห็นด้วยมากกว่า

2. กลุ่มกบฏโซเวียดเหงะติงห์ Xo Viet Nghe Tinh

การกบฏในครั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ทั่วโลก (The Great Depression) ที่มีจุดเริ่มต้นที่สหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ.1929 และส่งผลกระทบต่อทั่วโลกใน ค.ศ.1930 ฝรั่งเศสจึงถอนเงินลงทุนและตัดงบประมาณ จากอาณานิคมอินโดจีนเพื่อนำไปพยุงฐานะการเงินของบริษัทเอกชนในฝรั่งเศสไม่ให้ล้มละลาย รัฐบาลอาณานิคมพยายามใช้มาตรการต่างๆ เพื่อประคองฐานะทางเศรษฐกิจและกิจการของฝรั่งเศส ด้วยการเพิ่มอัตราภาษีและจัดเก็บภาษีเพิ่มใหม่จำนวนมากซึ่งรวมทั้งภาษีหัวข้าว ชาวอาณานิคม อินโดจีนต้องจ่ายภาษีในอัตราที่สูงขึ้นและเดือดร้อนอย่างมาก ชาวนาลดการปลูกข้าวและบ้างละทิ้ง ที่นา โรงสีข้าวจำนวนมากปิดตัวลง อุตสาหกรรมก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับด้านเกษตรกรรม โครงการก่อสร้างต่างๆ ยุติลง โรงงานต่างๆ ปิดกิจการ ส่งผลให้กรรมกรตกงานจำนวนมาก ภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นทำให้ชาวนาและกรรมกรเริ่มชุมนุมเดินขบวนประท้วงเพื่อเรียกร้องให้ รัฐบาลอาณานิคมแก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น ลดอัตราภาษีบางประเภท ยกเลิกการเก็บภาษีประเภทใหม่ๆ ยุติการผูกขาดสินค้าบางชนิด กรรมกรที่ยังคงมีงานทำก็รวมตัวกันหยุดงานด้วยเพื่อเรียกร้องให้ ลดชั่วโมงการทำงานและเพิ่มค่าแรง การเดินขบวนประท้วง รัฐบาลอาณานิคมและการนัดหยุดงาน เรียกร้องให้ลดชั่วโมงการทำงานและเพิ่มค่าแรงมีขึ้นต่อเนื่องทั่วทั้งสามเขตของเวียดนามจนลุกลาม เป็นการก่อกบฏในเขตนิคมเกษตรกรรมและโรงงานตามเมืองใหญ่ต่างๆ กบฏที่สำคัญที่สุดคือ กบฏโซเวียด-เหงะติงห์ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดเหงะอาน (Nghe An) และจังหวัดหะติงห์ (Ha Tinh) (พิชยพรรณ ช่วงประยูร, 2560: 33-35)

เมื่อพิจารณาข้อแตกต่างมีดังต่อไปนี้ กบฏโซเวียดเหงะติงห์มีฐานมวลชนส่วนใหญ่เป็นแค่ชาวนากับกรรมกร ขาดผู้นำที่มีศักยภาพ อีกทั้งกบฏโซเวียดเหงะติงห์ไม่มีศักยภาพยุทธโรปกรณ์ที่สามารถต่อสู้

กับรัฐบาลฝรั่งเศส พรรคมุ่งแต่จะเคลื่อนไหวในชนชั้นล่าง ในขณะที่เวียดนามที่ได้รับการสนับสนุนอย่างลับๆ จากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีน มีฐานมวลชนหลายระดับชั้นทางสังคม

กลุ่มต่อต้านที่เกิดขึ้นในอดีตนั้นแม้จะล้มเหลวในการต่อต้านอาณานิคม แต่ก็เป็นบทเรียนที่ดีให้แก่กลุ่มที่เกิดขึ้นในอนาคตได้เห็นถึงข้อผิดพลาด จุดอ่อนจุดแข็งของแต่ละกลุ่มต่อต้าน เพื่อรับมือกับรัฐบาลอาณานิคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุป

จากการศึกษาเกี่ยวกับขบวนการเวียดนามห์ ทำให้ทราบว่าความสำเร็จของขบวนการเวียดนามห์เริ่มต้นจากการมองเห็นบทเรียนจากกลุ่มขบวนการต่อต้านที่เกิดขึ้นมาในระยะแรกๆ ได้เห็นจุดอ่อนจุดแข็งในแต่ละรูปแบบของแต่ละขบวนการ ขบวนการเวียดนามห์รู้ว่าหากนำกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ที่ดีกรอบกลุ่มคนมากเกินไป จะทำให้ฐานของมวลชนที่เห็นด้วยมีขนาดเล็ก ดังนั้นเพื่อให้เกิดพลังมวลชนที่ยิ่งใหญ่กว่ากลุ่มต่อต้านอื่นๆ จึงวางนโยบายที่ไม่ได้กีดกั่มากนัก เพียงแค่ต้องการรวมพลังชาวเวียดนามที่มีความรักชาติ ทุกกลุ่มชั้น ทุกพรรคการเมือง ที่ต้องการขับไล่ญี่ปุ่นและฝรั่งเศสในขณะนั้น เพื่อนำมาซึ่งเอกราชของชาวเวียดนาม เวียดนามห์ ยินดีรับทุกคนโดยไม่แบ่งแยกความคิด ความเชื่อ ทำให้ฐานมวลชนมีขนาดกว้าง ขบวนการเวียดนามห์ยังได้รับการสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนอย่างเป็นความลับในช่วงแรก จึงทำให้มีศักยภาพในการต่อสู้กับรัฐบาลอาณานิคมได้เป็นอย่างดี ขบวนการเวียดนามห์นั้นรู้ว่าคนในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ควรใช้วิธีขับเคลื่อนที่แตกต่างกัน เช่น การจะสร้างแรงขับเคลื่อนจากกลุ่มชาวนา ก็เริ่มต้นจากการให้ชาวนาไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลอาณานิคม หรือ การจะขับเคลื่อนชนชั้นกลาง เวียดนามห์ก็ใช้วิธีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการเข้าถึงกลุ่มคนที่มีความสามารถในการอ่าน ซึ่งทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนทางสังคมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ในอดีต

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

- โจเซฟ บัตตินเจอร์. (2552). **ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. แปลจาก Vietnam A Political History. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์
- เชิดเกียรติ อุตถากร. (2532). “**ขบวนการคอมมิวนิสต์เวียดนาม ค.ศ. 1925 – 1945**” สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ธนนันท์ ปุณวรรณา. (2556). **วิทยานิพนธ์สาขาประวัติศาสตร์เวียดนาม ระหว่าง ค.ศ. 1985-2010 : สสำรวจสถานภาพองค์ความรู้**. ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมแม่ข่ายโขง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นิชฐนาถ นิลดี. (2555) “**ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม ค.ศ. 1945 – 1975**” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- พิชยพรรณ ช่วงประยูร. (2560) “**ความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการเวียดนามกับสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1944 - 1954**” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- สุด จอนเจตสิน. (2544). **ประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งแต่สมัยอาณาจักรฝรั่งเศสจนถึงปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนันทา สิงห์เทพ. (2547). “**พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามกับการสร้างเวียดนามเหนือให้เป็นรัฐสังคมนิยม ค.ศ. 1954 – 1975**” สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- เทียนศักดิ์เวียน. (2552). **เวียดนาม : ประวัติศาสตร์ฉบับพิสดาร**. แปลจาก Vietnam : A Long History. แปลโดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- อเนกชัย เรืองรัตนกร. (2560) “**มรดกของอาณาจักร กับ การสร้างรัฐชาติในอุษาคเนย์.**” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 450305-54 ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- อเนกชัย เรืองรัตนกร. (2560). “**ระบอบอาณาจักรกับกำเนิดของรัฐชาติในอุษาคเนย์.**” เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 450305-54 ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- Mackerras, Colin and Knight, Nick. (2010). **Marxism in Asia**. 4th ed. Surry Hills: Croom

Helm Australia,

ข้อมูลจากเว็บไซต์

ทวีศักดิ์ กั่นโยชัย.ประวัติศาสตร์ประเทศเวียดนาม. เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน 2561. เข้าถึงได้จาก

http://www.satit.up.ac.th/BBC07/AboutStudent/Document/Hist_SEA/MSWord/VietnamHistory.pdf

อณูทิพย์ ธารทอง. (2555) เอเชียศึกษา 5 : ดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศส. เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2561. เข้าถึงได้จาก

<http://oknation.nationtv.tv/blog/Anutip/2012/08/23/entry-3>

Kim Ngân. (2557) ทำไมฝรั่งเศสแพ้เวียดนามในยุทธนาการเดียนเบียนฟู. เข้าถึงเมื่อ 22 เมษายน 2561. เข้าถึงได้จาก [http://vovworld.vn/th-TH/สารคดี/ทำไมฝรั่งเศสแพ้เวียดนาม](http://vovworld.vn/th-TH/สารคดี/ทำไมฝรั่งเศสแพ้เวียดนามในยุทธนาการเดียนเบียนฟู-236503.vov)

[ในยุทธนาการเดียนเบียนฟู-236503.vov](http://vovworld.vn/th-TH/สารคดี/ทำไมฝรั่งเศสแพ้เวียดนามในยุทธนาการเดียนเบียนฟู-236503.vov)